

УДК 398.23:32 (477): 001.891

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-2-15>**Антоніна ГУРБАНСЬКА,**
*orcid.org/0000-0002-8646-0504**доктор філологічних наук,
професор кафедри документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності
Київського національного університету культури і мистецтв
(Київ, Україна) hurbanska@ukr.net***Володимир ДАНИЛЕНКО,**
*orcid.org/0000-0003-3968-9004,**кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики, видавничої справи, поліграфії та редагування
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
(Київ, Україна) danylenko-v@ukr.net*

ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА УКРАЇНСЬКІ АНЕКДОТИ

У статті аналізуються українські анекдоти як проєкція української масової свідомості щодо ставлення до Росії як до колишньої метрополії та до росіян як до носіїв імперської психології. Досліджуються різновиди гумору, які стосуються міжнаціональних взаємин між українцями й росіянами, оцінюються характер та звички росіян, демонструються м'які та радикальні сценарії реакцій українців на Росію та росіян. Анекдоти в статті розглядаються як комічні ситуації, створені життям, які вдосконалювали різні оповідачі, переказуючи ці історії один одному. В Україні анекдоти існують давно, тобто відколи існує український народ. Анекдоти існували в часи Київської Русі, в часи національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, в часи Гетьманщини, у XIX столітті, в часи, коли Україна була у складі Радянського Союзу. Українські анекдоти розвиваються і зараз. Найвидніше забуваються політичні і соціальні анекдоти. Вони зникають, як тільки зникають соціальні та політичні обставини. Анекдоти про Леніна, Сталіна, Брежнєва розвивалися, коли жили ці радянські лідери. Вони були актуальними за їхнього життя і відразу забувалися після їхньої смерті. Покоління, які не жили при цих політиках, байдужі до анекдотів про них, бо ці політики не були частиною їхнього життя. Більшість анекдотів зникає разом зі своїми поколіннями. Залишаються лише найбільш яскраві історії, які стосуються вічних тем – стосунків між чоловіками й жінками, між батьками й дітьми, між людьми й тваринами, але вони, пристосовуючись до зміни епох, змінюють історичні декорації. Серед поколінь нині живих українців люди пам'ятають золотий період розвитку жанру радянського анекдоту, який припав на 70-і роки XX століття. Але його національну ідентичність визначити важко, оскільки радянські анекдоти не мали національності. Єдиний сегмент анекдотів цього періоду, який вказував, що їхній автор – український народ, – це анекдоти, об'єднані темою, яку можна назвати анекдотами про москалів. Саме ці анекдоти дають можливість дослідити характер стосунків між українцями і росіянами. Якщо застосувати методи постколоніальної критики до цих анекдотів, то саме вони є прекрасним матеріалом для постколоніальних студій. І саме ці анекдоти допомагають дослідити національний невроз, породжений страхом відтворення сучасною Росією неокolonіальної системи, в яку може бути втягнута Україна.

Ключові слова: постколоніальна критика, імперія, метрополія, колонія, неокolonіалізм, м'який гумор, жорсткий гумор, чорний гумор.

Antonina HURBANSKA,
*orcid.org/0000-0002-8646-0504**Doctor of Philological Sciences,
Professor of the Department of Documentation and information and analytical activities
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine) hurbanska@ukr.net***Volodymyr DANYLENKO,**
*orcid.org/0000-0003-3968-9004**Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the of Publishing Journalism, Printing and Editing
Open International University human development «Ukraine»
(Kyiv, Ukraine) danylenko-v@ukr.net*

POSTCOLONIAL VIEW OF UKRAINIAN JOKES

The article analyzes Ukrainian anecdotes as a projection of the Ukrainian mass consciousness regarding the attitude to Russia as a former metropolis and to Russians as carriers of imperial psychology. Varieties of humor related to interethnic relations between Ukrainians and Russians are studied, the character and habits of Russians are assessed, and

soft and radical scenarios of Ukrainians' reactions to Russia and Russians are demonstrated. Anecdotes in the article are seen as comic situations created by life, which were perfected by different narrators, telling these stories to each other. Anecdotes have existed in Ukraine for a long time, since the Ukrainian people existed.

Anecdotes existed in the times of Kievan Rus, in the times of the national liberation war led by Bohdan Khmelnytsky, in the times of the Hetmanate, in the 19th century, in the times when Ukraine was a part of the Soviet Union, and Ukrainian anecdotes are developing now. Political and social anecdotes are the fastest to forget. They disappear as soon as social and political circumstances disappear. Anecdotes about Lenin, Stalin, and Brezhnev developed when these Soviet leaders lived. They were relevant during their lives and immediately became irrelevant and began to be forgotten after their death. Generations that did not live under these policies are indifferent to anecdotes about them because these policies were not part of their lives. Most jokes disappear with their generations. Only the most vivid stories remain, which relate to eternal themes: the relationship between men and women, between parents and children, between people and animals, but they change the historical scenery as they adapt to changing eras. Among the generations of living Ukrainians today, people remember the golden age of the Soviet anecdote, which dates back to the 1970 s. But its nationality is difficult to determine, because Soviet anecdotes had no nationality. The only segment of anecdotes of this period, which indicated that their author was the Ukrainian people, are anecdotes united by a theme that can be called anecdotes «About Muscovites». It is these anecdotes that make it possible to explore the nature of relations between Ukrainians and Russians. If we apply the methods of postcolonial criticism to these anecdotes, they are excellent material for postcolonial studies. And it is these anecdotes that help to explore the national neurosis caused by the fear of modern Russia to recreate the neocolonial system in which Ukraine may be involved.

Key words: *postcolonial critique, empire, metropolis, colony, neocolonialism, soft humor, hard humor, black humor.*

Постановка проблеми. Українські анекдоти існують відтоді, відколи існує український народ. Вони виникали в кожну епоху, переказувалися з вуст в уста і забувалися зі зміною історичної та політичної ситуації. Носіями анекдотів були різні верстви українського населення, а саме: селяни, козаки, мандрівні дяки, священники, спудеї, бурсаки, канцеляристи. Кожне покоління створювало свої анекдоти, які вмирали разом із цим поколінням. Найшвидше втрачали актуальність і зникали політичні й соціальні анекдоти. Українці мали свої анекдоти про Річ Посполиту, про Австро-Угорську і Російську імперії, про Радянський Союз і його комуністичних вождів – Леніна, Сталіна, Брежнєва. Про деякі періоди історії до нашого часу дійшли тільки відголоски анекдотів. Анекдоти створюються про курйозні життєві ситуації. Їх переказують очевидці, додаючи комічні штрихи до анекдотичної історії. Тобто анекдоти створює саме життя. Аби анекдот не забувся, важливо, щоб було живим покоління, на пам'яті якого відбулися події, зображені в анекдоті. Якщо говорити про золотий період анекдотів, який застали нині живі покоління українців, то цей період припадає на 70-і роки ХХ століття, які називають брежнєвською епохою. В анекдотах радянського часу значний сегмент займали національні анекдоти про євреїв, українців, грузинів, чукчів, молдаван, естонців, які подавалися з позицій росіян. Це погляд панівної нації. Українці в цих анекдотах постають хитрими, заземленими, скупими. Вони розмовляють смішною мовою й нічим і ні з ким не хочуть ділитися. Серед анекдотів радянського періоду складно визначити внесок українців у їх створення. Єдиною категорією анекдотів радянської епохи, яка не викликає

жодного сумніву, що їхній творець – український народ, є анекдоти з умовною назвою «анекдоти про москалів». Саме ця категорія анекдотів дозволяє подивитися на українсько-російські стосунки з позицій постколоніальної критики, визначивши зріз масової свідомості українців у ставленні до росіян як до панівної нації, яка захопила українські землі й століттями експлуатувала й асимілювала українців.

Аналіз досліджень. Дослідженням та збором анекдотів займалися Володимир Гнатюк у збірнику «Галицько-руські анекдоти» (1899 р.), Юрій Борев у книжці «Історія держави радянської в переказах і анекдотах» (1995 р.), Ірина Кімакович у праці «Традиційний анекдот у контексті сміхових явищ української культури» (1996 р.), Олександр Удод у праці «А новітній фольклор невблаганно своє зазначає, або Історичні анекдоти від Сергія Єфремова» (2001 р.), Марія Воробйова у дослідженні «Анекдот як феномен повсякденної культури радянського суспільства (на матеріалі анекдотів 1960–1980-х років» (2003 р.), Віталій Бабюх у роботі «Поширення політичних анекдотів у контексті реакції населення на суспільні процеси 20–30-х рр. ХХ ст.» (2006 р.), Михайло Мельниченко у роботі «Радянські анекдоти: народна творчість або інструмент агітації» (2009 р.), Олена Шишко у дослідженні «Недовіра до влади в радянських політичних анекдотах в період правління Л. І. Брежнєва (1964–1982)» (2009 р.), Галина Корольова у роботі «Фольклор як відображення життя сільських мешканців України у 50–60-х роках ХХ ст.» (2009 р.), Катерина Єремєєва у праці «Вивчення радянського гумористичного дискурсу за допомогою технологій баз даних: на матеріалах журналу «Перець» і радянських політичних

анекдотів» (2013 р.). У цих дослідженнях проаналізовано специфіку анекдотів деяких періодів історії, переважно радянської.

Мета статті – в анекдотах про москалів з позицій постколоніальної критики виявити ставлення українців до росіян, а також визначити, які риси національного характеру українці найчастіше виділяють у росіянах і яку бачать у них небезпеку для свого існування.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи анекдот як жанр комічного народного епосу, можна відстежити проєкцію колективної свідомості народу і його ставлення до свого колоніального статусу, в якому довгі роки перебувала Україна. Після поразки Української Народної Республіки на початку становлення радянської влади багато людей в Україні зрозуміло, що білі й червоні, які між собою воювали, у ставленні до українців нічим не відрізнялися. Українці як найбільша національна меншина колишньої Російської імперії не бачили особливої різниці між російським і радянським, оскільки після встановлення радянської влади в Україні вся ідеологія і кадрова політика велася з Москви. Незважаючи на міф про три братні народи, що виростили в єдиній колісці – Київській Русі, українці на побутовому рівні відчували загрозу від росіян, які розглядали Україну виключно як захоплену ворожу територію, яка потребує денационалізації і перетворення на власний життєвий простір. Український народ розглядався як біологічний матеріал для панівної російської нації. У роботі «Щоденники. 1923–1929» українського академіка, віцепрезидента ВУАН Сергія Єфремова, репресованого в 1930 році, є анекдот про те, що червоні схожі на редьку: зверху червоні, а всередині білі. Розмах більшовицьких репресій на території радянської України значно перевищував практику царської жандармерії. У цьому контексті характерним прикладом є анекдот про сталінські репресії, які були значно небезпечніші за кримінальні розбої і пограбування: «1937 рік. Ніч. Дзвінок у двері. Чоловік іде відчиняти. Повертається і каже дружині: «Не бійся, люба, це лише бандити» (Сміх крізь сльози).

Радянський Союз був модернізованою Російською імперією, але значно жорстокішою за царизм (Шаповал, 2010: 291). У Радянському Союзі влада сприймала анекдоти як «антирадянську агітацію та пропаганду». Уже на початку більшовицького режиму з'явився такий анекдот: «Оголошено конкурс на кращий анекдот. Перша премія – двадцять п'ять років в'язниці, друга – двадцять, а дві третіх премії (заохочувальних) – по п'ятнадцять років» (Бабюх).

На початку 30-х років за анекдот давали 2 роки, в 1935 – 3 роки за «дискредитацію СРСР і ВКП(б)», в 1937 – 8 років або розстріл. А під час Другої світової війни за анекдот розстрілювали за вироком «антирадянська агітація – контрреволюційний анекдот». У 1947 році у конкретній кримінальній справі був записаний анекдот, за який людина одержала суворий вирок. Ось він: «Одна бабуся побачила вперше в житті верблюда й гірко заплакала. Коли її запитали, чого вона плаче, вона відповіла: «Лише подивіться, до чого радянська влада коня довела» (Сміх крізь сльози).

Радянські репресії тридцятих років найсильніше вдарили по науковій, творчій інтелігенції та селянству. Тільки протягом 1930 року в Україні відбулося 4000 бунтів і повстань. У сотнях українських сіл була повалена радянська влада, але знову відновлена терором і насильством (Чорна).

Анекдоти були іншим, тобто альтернативним, мистецтвом, вільним від соцреалізму, мали свою правду життя і всю палітру гумору – від легкого до чорного. Політичні анекдоти є недовговічними й стираються з народної пам'яті разом зі зміною політичної епохи, смертю політиків і поколінь, які жили в цю епоху. Так, відійшли в минуле анекдоти про Леніна, Сталіна, Брежнєва. Отже, радянський анекдот, який ніс антикомуністичний пафос, відійшов у минуле і перестав бути актуальним разом зі зникненням Радянського Союзу.

Радянські анекдоти мали свої тематичні рубрики. Особливу нішу займали анекдоти про народи Радянського Союзу – євреїв, чукчів, вірменів, грузинів, молдаван, естонців, українців. У російських анекдотах українці поставали неотесаними провінціалами, що розмовляють смішною й каліченою російською мовою. Вони були хитрими, скупими і завжди їли сало. Такі карикатурні українці стали радянським штампом, який нагадував голлівудський штамп про японців як країну Якудзи, саке і бойових мистецтв. Але якщо японців у голлівудських фільмах зображали крутими і небезпечними, то українців росіяни у своїх анекдотах показували нешкідливими і банальними. Цей штамп допоміг Москві вкоренити в українській масовій свідомості комплекс національної неповноцінності й сором за своє походження та українську мову. Цей комплекс працював до Революції гідності і почав слабнути лише під час Майдану та російсько-української війни на Донбасі.

Інший тип анекдотів створили українці про росіян. Цей тип анекдотів входить до тематичної рубрики анекдотів про москалів. Такі анекдоти, на відміну від політичних анекдотів, не піддаються впливу часу і залишаються актуальними,

тому що Росія не змінила своїх намірів загарбати українські землі. У цих анекдотах сконцентрований характер стосунків між двома народами. Саме в цих стосунках найповніше розкривається постколоніальна картина історичної ретроспективи і сучасних взаємин між двома країнами, загострених війною на Донбасі, яку Кремль незграбно маскує, розуміючи, що про це знає весь світ включно з громадянами Російської Федерації.

Колишні колоніальні взаємини між Україною і Росією відрізняються від колоніалізму між народами різних рас і релігій. На відміну від стосунків між метрополіями та колоніями Британської імперії і Франції, які населяли люди з різним кольором шкіри, українці з росіянами не мають ні расової, ні релігійної відмінності. Хоча Росія забороняла розвиток української освіти й культури в епоху Російської імперії і проводила політику асиміляції в радянську епоху, українці завжди були інтелектуальними донорами російської культури і науково-технічного прогресу. Україна дала Росії письменників Миколу Гоголя, Анну Ахматову, Михайла Зощенка, Костянтина Паустовського, Максиміліана Волошина, Арсенія Тарковського, Володимира Короленка, педагога Антона Макаренка, теоретиків космічних польотів і творців ракетно-космічної техніки Миколу Кибальчича, Юрія Кондратюка, Сергія Корольова, Валентина Глушка, Михайла Янгеля, Володимира Челомея, авіаконструктора Ігоря Сікорського.

Дослідники фольклору радянської доби відзначають, що в українських анекдотах все радянське називалося москальським. Таке ставлення до всього радянського було в українській народній свідомості з перших днів існування радянської влади і до розвалу Радянського Союзу (Єремєєва). В українському анекдотичному просторі Радянський Союз не сприймався як щось справжнє, оскільки українці в СРСР жили не своїм природним життям, а нав'язаними Кремлем чужими традиціями, що не відповідали національній природі українців.

В анекдотах про москалів росіяни зображені головними українськими ворогами і носіями потенційних небезпек. Гумор у цих анекдотах можна поділити на м'який, жорсткий і чорний.

В анекдотах з м'яким гумором українці кепкують з національних російських вад – алкоголізму, лінії, неорганізованості, непрактичності, нерозуміння української мови. В анекдотах з жорстким гумором українці втішаються, коли в Росії відбуваються лиха, мріють або планують завдати їм шкоди. А в анекдотах з чорним гумором українці знищують своїх ворогів з усією вигадливістю, на яку тільки вони здатні. Такий радикалізм у сто-

сунках пояснюється безкомпромісністю росіян, які не бачать в українцях окремої нації і не хочуть від них відстати, щоб дати можливість жити своїм життям. Це схоже на шлюбні стосунки, в яких було насильство з боку чоловіка, але жінка набралася рішучості, кинула його й почала нове життя, а колишній чоловік продовжує її переслідувати. У такій ситуації українцям залишається знищувати москалів у своєму анекдотичному просторі, не даючи їм жодного шансу вижити.

Розглянемо ці три види гумору в українських анекдотах.

В анекдотах із м'яким гумором українські герої, навіть діти, добре пам'ятають, що вони не схожі на росіян. Ось типовий анекдот із цієї категорії: «Берег Чорного моря. Відпочивають дві сім'ї – російська і українська. Їхні п'ятирічні діти голяком бавляться в піску. Український хлопчик уважно розглядає російську дівчинку: «Казали мені батьки, що українці відрізняються від росіян, але щоб аж настільки!» (Яровий).

У масштабах шкоди, яку можуть завдати росіяни, українські герої анекдотів навіть чорта вважають менш шкідливим і не таким небезпечним. В українській демонології відомий весь список капостей, яких може завдати чорт. Це і підміна людських дітей на чортових, яких у народі називали одмінками, і спокушання жінок. Чорт міг задурити дівчині голову і з нею одружитися, міг перетворитись на священника, панича, поважного пана, солдата, хлопця, щоб ввести людину в оману.

Серед українських анекдотів про москалів є такий:

«Син каже до батька:

–Тату! Чорт лізе в хату!!!

–Не біда, синку, аби не москаль!!!» (Вулик: Москалі).

У дослідженні Василя Милорадовича з української демонології є застереження, що чорта український народ не дуже боявся. А українські жінки мали над чортом владу: вони любили його бити, щипати, стригти, голити тупою бритвою і чинили стосовно нього всіляку наругу (Милорадович, 1992: 419). Отже, з огляду на цю національну традицію ставлення до чорта росіянин в уявленні українців, звісно, вважався небезпечнішим.

В українських анекдотах про москалів росіяни зображені несамовитими пияками. Серед українського народу поширене переконання, що саме ця риса російського характеру кидається в очі першою, хоча російський алкоголізм в українських народних уявленнях – це не така загрозна риса, як імперські інстинкти. Ось один із багатьох анекдотів на тему російського пияцтва:

«Зустрічаються двоє крокодилів:

– Ну, як полювання?

– Двох негрів з'їв, а ти?

– А я одного москаля.

– Брешеш, ану дихни...» (Вулик: Москалі).

Анекдоти про москалів із жорстким гумором охоплюють широку палітру історій, у яких українці зловтішаються з будь-якої халепи, яка може трапитися в Росії, навіть з поганої погоди:

«Новини на Львівському телебаченні:

– І наостанок гарна новина: у Москві завтра мінус 36 та хуртовина...» (Яровий).

Але насправді втіха від поганої погоди в Москві – це безневинне зло, якого бажають росіянам у своїх анекдотах українці, бо в цій категорії вже є історії значно радикальнішого характеру, як-от:

«Криївка УПА. Новобранець та командир говорять між собою:

– Підеш, уб'єш москаля, а потім ластівку.

– А ластівку за що?» (Яровий).

У категорії жорстких з'являються анекдоти з відтінками садизму. Він проявляється у планах анекдотичних персонажів, у їхніх намірах чи розглядається ними як гіпотетичне завдання, наприклад, у шкільній задачі з арифметики:

«Західна Україна. Урок арифметики в школі. Вчитель диктує умови задачі:

–Значить так, діти, запишіть. Старий Панас наточив чотири сокири, дві пилки, п'ятнадцять ножики і ще маленьку сапку. В задачі запитується: «Скільки туристів з Москви завітало на базу «Карпати»? (Українські анекдоти).

Цей анекдотичний садизм має характер умовності, коли герої анекдотів розуміють, що вони граються, але їм подобається ця гра, і вони, як діти, тішаються з уявних розправ зі своїм головним історичним ворогом. У частині анекдотів українські герої розуміють, що своїх ворогів вони вбивають у власних фантазіях, але їм приємно про це фантазувати. Наприклад, як у цьому анекдоті:

«Зустрічаються два українці. Один другому каже:

– Куме, я позавчора зранку встаю, а на моєму ставку москаль рибу ловить. Ну я його з гвинтівки бах-бах і вбив.

– Добре зробили, куме.

– А вчора я встаю, а там уже два москалі. Ну я їх з автомата бах-бах та й убив.

– То добре зробили, куме.

– А сьогодні я встаю, а весь ставок москалі обсіли і мою рибу ловлять. Ну я їх усіх з кулемета розстріляв.

– Та ви, куме, брежете.

– Та брешу, але як би гарно було» (Анекдоти про Росію та Україну).

Третю категорію українських анекдотів про москалів складають анекдоти з чорним гумором, в якому є відвертий садизм та втіха від помсти своєму історичному ворогові. Такі анекдоти створені за класичним принципом чорного гумору, близького до жанру народних садистських віршків, поширених у 70-і роки ХХ століття.

У художній літературі є сюжети, в яких батько вбиває своїх синів за національну зраду. Сцена вбивства є і в повісті Миколи Гоголя «Тарас Бульба», в якій Бульба вбиває свого сина Андрія за те, що він заради коханої польської дівчини перейшов до ворогів. Сцена вбивства синів є також у поемі Тараса Шевченка «Гайдамаки», де Гонта вбиває своїх малолітніх дітей за те, що вони католики. Сюжет убивства батьком сина є і в українських анекдотах про москалів. У цих анекдотах українець вбиває свого сина за те, що він, навчаючись у місті, почав розмовляти російською мовою. Ось цей анекдот:

«Гуцул на могилі сина: «Чи я тебе не народив, чи я тебе не годував, чи я тебе до університету не відпустив, чи я тобі гроші не відсилав!? А ти приїхав і що ти мені сказав? «Здравствуйте, папа?!» (Вулик: Москалі).

У багатьох анекдотах з чорним гумором головними героями є бандерівці. В одному з таких анекдотів перед смертю до старого бандерівця на сповідь приходить священник:

«Помирає старий бандерівець і кличе до себе священника, щоб висповідатися:

– Хтів би м, святий отче, висповідатися перед тим, як вмру.

– То кажіть, чим с-те прогнівили Господа Бога нашого?

– Та, вбив 26 москалів, 24 комуністи.

– Зачекайте, ви спочатку висповідайтесь, а про добрі справи пізніше побалакаємо!» (Вулик: Москалі).

Для анекдотичного священника вбивство 50 ворогів – це не гріх, тому що він український священник.

У анекдотах про москалів є не лише вбивства й усіякі розправи, а й звичайні побутові бійки, в яких українець б'є москаля не тому, що він йому щось погане зробив, а тому, що він просто москаль. Ось як у цьому анекдоті:

«Українець, чех і росіянин зібралися на спільну пиятику. Ну, і чех такий випив і склянку об землю розбив. Усі на нього дивляться. Не зрозуміли, що таке.

– Просто в нас такий звичай, – каже чех. – У нас цього кришталю стільки, що я ніколи не п'ю двічі з однієї склянки.

Тоді росіянин бере пляшку, відкорковує, випиває пів пляшки і об землю – гах!

Всі:

–А це що таке?!

–Ви розумієте? У нас цієї горілки стільки, що куди не плюнь – а всюди горілка. Тому я двічі з однієї пляшки не п'ю.

Тут українець випив, закусив. Потім бере табурета і москаля по голові як трісне.

Чех тоді:

–Не зрозумів. Що це таке?

А українець і каже:

–Ти розумієш... У нас цих москалів в Україні стільки, що я ніколи двічі з одним москалем не п'ю» (Українські анекдоти).

Висновки. Українські анекдоти про москалів створювалися протягом тривалого часу і дають уявлення про суспільні настрої в українському суспільстві. Вони популярні, заповнили Інтернет і соціальні мережі, є в текстовому та звуковому вигляді. Ці анекдоти допомагають зрозуміти історичний характер взаємин між українцями і росіянами й пояснюють, що вони – це не просто не один народ. Вони належать до двох різних циві-

лізацій і мають різні етнічні корені (з одного боку, слов'янські, а з іншого боку, угро-фінські й тюркські), різні мови, традиції і цінності, тому російсько-українська війна на Донбасі – це не громадянський конфлікт, а цивілізаційна війна між двома світами. Якщо для Росії захоплення України – імперська ідея російської правлячої еліти, то для української нації війна – це проблема виживання.

Популярність в українському суспільстві анекдотів про москалів пояснюється відповіддю на тривалий історичний булінг Москвою своєї колишньої колонії, а війна на Донбасі є спробою створення неоколоніальної системи. Військовими діями, економічним тиском та інформаційною війною Кремль хоче змусити українську владу піддатись тиску й капітулювати. Такі анекдоти допомагають мобілізувати українське суспільство й підтримують його тонус. Хоча росіяни в українських анекдотах постають у гіперболізованому вигляді і часто подаються за допомогою чорного гумору, очевидним є те, що краще сублімувати несприйняття одне одного в анекдотах, подаючи це як давню традицію міжетнічних стосунків, ніж воювати на фронті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анекдоти про Росію та Україну. *Форум державних службовців України* : вебсайт. URL: <https://ne-rabu.forum2x2.ru/t32-topic> (дата звернення 17.10.2021).
2. Бабюх В.А. Поширення політичних анекдотів у контексті реакції населення на суспільні процеси 20–30-х рр. XX ст. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12183/8-Babiukh.pdf?sequence=1> (дата звернення: 17.10.2021).
3. Вулик: Москалі : вебсайт. URL: <https://woolik.info/moskali/> (дата звернення: 17.10.2021).
4. Єремєєва К.А., Куліков В.О. Радянський політичний анекдот як форма повсякденного спротиву. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46591991.pdf> (дата звернення: 17.10.2021).
5. Милорадович В.П. Заметки о малороссийской демонологии. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ : Либідь, 1992. 640 с.
6. Сміх крізь сльози, або Як гумор допомагав українцям жити. *Укрінформ* : вебсайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2908902-smih-kriz-slozi-abo-ak-gumor-dopomagav-ukraincam-ziti.html> (дата звернення: 17.10.2021).
7. Українські анекдоти. Частина 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1msUkIH8Adk> (дата звернення: 17.10.2021).
8. Чорна С. Повстання проти радянської влади і колективізації Сталін придушив голодомором. *Голос України*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/338737> (дата звернення: 17.10.2021).
9. Шаповал Ю. Радянський Союз як різновид історії Росії: як усе почалося. *Російський імперіалізм / упоряд. Т. Гунчак*. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 395 с.
10. Яровий В. Найсмішніші анекдоти про москалів. URL: <https://laguna.ua/laguna/index.php/blogs/30-najsmishnishi-anekdoti-pro-moskaliv> (дата звернення: 17.10.2021).

REFERENCES

1. Anekdoty pro Rosiiu ta Ukrainu: Forum derzhavnykh sluzhbovtiv Ukrainy. [Anecdotes about Russia and Ukraine: Forum of Civil Servants of Ukraine] (last accessed data: 17.10.2021) [in Ukrainian].
2. Babiukh, V.A. Poshyrennia politychnykh anekdotiv u konteksti reaktsii naseleння na suspilni protsesy 20-30-kh rr. KhKh st. [Dissemination of political anecdotes in the context of the reaction of the population to the social processes of the 20-30s of the twentieth century] (last accessed data 17.10.2021) [in Ukrainian].
3. Vulyk: Moskali [Hive. Russians]. URL: <https://woolik.info/moskali/> (last accessed data: 17.10.2021) [in Ukrainian].
4. Yeremeieva, K.A., Kulikov, V.O. Radianskyi politychnyi anekdot yak forma povsiakdennoho sprotyvu [Soviet political anecdote as a form of daily resistance] (last accessed data: 17.10.2021) [in Ukrainian].
5. Myloradovych, V.P. Zаметки o malorossyiskoi demonolohyy. Ukraintsi: narodni viruvannia, poviria, demonolohiia [Notes on Ukrainian demonology. Ukrainians: folk beliefs, superstitions, demonology]. Kyiv: Lybid, 1992. 640 p. (last accessed data 17.10.2021) [in Ukrainian].

6. Smikh kriz slozy, abo Yak humor dopomahav ukraintsiam zhyty: Ukrinform. [Laughter through tears, or How humor helped Ukrainians live] (last accessed data 17.10.2021) [in Ukrainian].
7. Ukrainski anekdoty.Chastyna1. [Ukrainian anecdotes. Part 1] (last accessed data 17.10.2021) [in Ukrainian].
8. Chorna, Svitlana. Povstannia proty radianskoi vlady i kolektyvizatsii Stalin prydushyv holodomorom: Holos Ukrainy [The uprising against Soviet rule and collectivization was suppressed by the famine] (last accessed data: 17.10.2021) [in Ukrainian].
9. Shapoval, Yurii, 2010. Radianskyi Soiuz yak riznovyd istorii rosii: yak use pochalosia [The Soviet Union as a kind of Russian history: how it all began// Russian Imperialism: Compiled by Taras Gunchak]. Kyiv : Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylianska akademiia". 395 p. [in Ukrainian].
10. Yarovyi, Viktor. Naimishnishi anekdoty pro moskaliv [The funniest jokes about Muscovites]. URL: <https://laguna.ua/laguna/index.php/blogs/30-najsmishnishi-ankdoti-pro-moskaliv> (last accessed data: 17.10.2021) [in Ukrainian].